

***Analyse documenten,
groepsinterviews en werkconferentie***

Samenwerkingsverband Amstelzijde

Documentenanalyse Samenwerkingsverband Amstelzijde

Samenwerkingsverband Amstelzijde

BMC
9 maart 2009
drs. C.F. Dekker, mevrouw dr. L. van Wessum
Projectnummer: 019581
Correspondentienummer: S1-1301-22395

INHOUD

INLEIDING		3
HOOFDSTUK 1	AANPAK VAN DE DOCUMENTANALYSE EN ONDERZOEKSVRAGEN	5
HOOFDSTUK 2	BEANTWOORDING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN	7
BIJLAGE 1.	SAMENVATTING GROEPSINTERVIEWS EERSTE RONDE EN WERKCONFERENTIE	

Inleiding

Het afgelopen jaar (juni - december 2008) is een werkgroep bestaande uit de directeuren van de twee SBaO-scholen, het bovenschools management van de Onderwijsgroep Amstelland en Amstelwijs en de coördinator van Amstelzijde, enkele keren bijeengekomen om te overleggen over de toekomst van het SBaO in het samenwerkingsverband. Ook is een informatieavond gehouden voor alle teamleden van Wending en de Schakel. Het bestuur van Amstelwijs heeft een intentiebesluit genomen om te komen tot samenvoeging van beide scholen en staat positief tegenover de ontwikkelingen.

De volgende stap in het traject toekomst SBaO is: komen tot een startdocument voor een te realiseren 'droomschool'. Dit traject moet circa eind mei 2009 zijn afgerond. De werkconferentie voor directeuren en intern begeleiders van het samenwerkingsverband (13 februari 2009) zal onder andere over dit thema gaan. De uitkomsten van het ochtenddeel van de werkconferentie bespreken we in onderhavige notitie.

Het bestuur van Amstelwijs en het bestuurlijk overleg van het samenwerkingsverband nemen een definitief besluit over de uitwerking aan de hand van dit startdocument ('go-no go').

Samenwerkingsverband Amstelzijde is opdrachtgever voor deze belangrijke fase van wegbereiding en heeft adviseurs van BMC, in de personen van de heer drs. C.F. Dekker en mevrouw dr. L. van Wessum, de opdracht gegund. Als eerste stap verrichten zij een documentanalyse en houden zij interviews om de stand van zaken en behoeften met betrekking tot de inrichting van de droomschool in kaart te brengen. De eerste ronde groepsinterviews zijn afgerond. Per ronde is een samenvatting gemaakt die ook verspreid is onder de scholen, de stuurgroep en de klankbordgroep. Een overall samenvatting van de groepsinterviews die gehouden zijn is ook verspreid en opgenomen in de bijlage. In die interviews staat de vraag over de wijze waarop de zorg in Amstelzijde nog beter kan centraal. Het samen werken aan de droomschool is immers alleen mogelijk als dat gebeurt vanuit een gezamenlijk beeld van hoe die droomschool eruit moet zien. In onderhavig stuk zijn de belangrijkste conclusies uit de groepsinterviews en het ochtendprogramma van de werkconferentie opgenomen.

Hieronder doen wij verslag van de aanpak van de documentanalyse en de resultaten van de documentanalyse en de eerste ronde groepsinterviews. De gegevens uit de werkconferentie van 13 februari bespreken we ook bij de resultaten. De uitkomsten van de documentanalyse zijn benut in de groepsinterviews die met directeuren en IB'ers van alle betrokken scholen worden gehouden. De resultaten uit de eerste ronde groepsinterviews worden tevens benut voor de tweede ronde groepsinterviews.

Hoofdstuk 1

Aanpak van de documentanalyse en groepsinterviews en onderzoeksvragen

Voor de documentanalyse zijn documenten die beschikbaar zijn gesteld door het samenwerkingsverband Amstelzijde bestudeerd. Het betreft de volgende documenten (achter de documenten staat een afkorting vermeld die gebruikt is voor verwijzing naar de betreffende documenten):

- Historie: SBaO in Amstelveen (hs).
- Koers van het samenwerkingsverband 2008 - 2012 (ks).
- Samenvatting van opmerkingen uit de werkgroep april - november 2008 (wg).
- Beschrijving scenario's (sc).
- Zorgprofielen (zp, met initialen van de school).
- Verwerken zorgprofielen (vz).
- Standaard van zorg Amstelzijde (sz).
- Minimumstandaard (ms, met initialen van de school).
- Zorgplan 2008 - 2009 (zpl).

De documenten zijn bestudeerd en de groepsinterviews zijn gehouden om de volgende onderzoeksvragen te beantwoorden. In de eerste ronde groepsinterviews stonden de eerste twee vragen centraal, in de tweede ronde de derde en vierde vraag. Het deelnemersmateriaal van de groepsinterviews staat opgenomen in de bijlage en geeft een beeld van de wijze waarop de groepsinterviews gehouden zijn.

1. Wat voor ambities met betrekking tot passend onderwijs hebben betrokkenen, met name de directeuren en IB'ers van scholen uit samenwerkingsverband Amstelzijde?
2. Wat voor behoeften met betrekking tot lesplaats en steunpunt (en eventueel andere functies) leven er onder betrokkenen, met name de directeuren en IB'ers van scholen uit samenwerkingsverband Amstelzijde?
3. Op welke wijze typeren directeuren en IB'ers van scholen uit samenwerkingsverband Amstelzijde hun huidige positie met betrekking tot de leerlingenzorg op hun school?
4. Wat zien directeuren en IB'ers van scholen uit samenwerkingsverband Amstelzijde als sterke punten met betrekking tot de leerlingenzorg van hun school en hoe kunnen deze sterke punten benut worden voor leerlingenzorg Amstelzijde?

Tekstfragmenten uit de documenten en de groepsinterviews die informatie leveren voor beantwoording van de vragen zijn verzameld door betreffende fragmenten te coderen (Miles en Huberman, 1994). Door de gecodeerde fragmenten van verschillende bronnen te vergelijken wordt de interne validiteit en de betrouwbaarheid vergroot.

De tekstfragmenten zijn bestudeerd om de antwoorden op de vragen te formuleren. De documentanalyse wordt ook voorgelegd aan directeuren en IB'ers: herkennen zij zich in deze analyse? De onderzoeksvragen zijn ook gesteld aan de directeuren en IB'ers in de groepsinterviews. De gegevens uit beide bronnen (de documentanalyse en de interviews) worden vervolgens met elkaar vergeleken. Door deze vorm van datatriangulatie wordt de betrouwbaarheid en validiteit vergroot (Baarda, De Goede en Teunissen, 1995).

Hoofdstuk 2

Beantwoording van de onderzoeksvragen

Wij beantwoorden hieronder de onderzoeksvragen op basis van de documentanalyse, de groepsinterviews en de gegevens uit het ochtendprogramma van de werkconferentie.

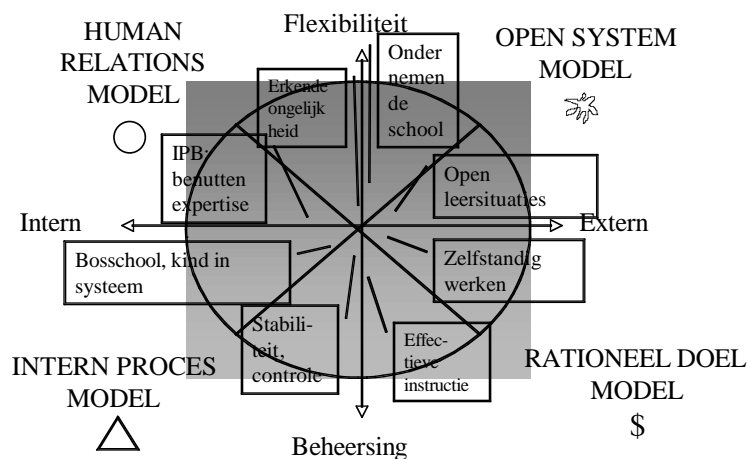
1. Welke ambities met betrekking tot passend onderwijs hebben betrokkenen, met name de directeuren en IB'ers, van scholen uit samenwerkingsverband Amstelzijde?

Het samenwerkingsverband stelt in haar koersnotitie dat 'alle kinderen in de basisschoolleeftijd in de regio van het samenwerkingsverband in principe op de basisscholen in deze regio passend onderwijs en "zorg op maat" kunnen krijgen (ks). De kern van passend onderwijs is dat voor alle kinderen de kansen op de beste ontwikkeling centraal staan, ook voor kinderen met speciale onderwijsbehoeften (ks)'. Deze ambitie wordt gedeeld door de scholen, zo blijkt uit de analyse van de zorgprofielen (vz). Er wordt belang gehecht aan een goed onderwijsaanbod voor kinderen die dat extra nodig hebben, zowel voor kinderen die 'aan de onderkant en aan de bovenkant' dreigen uit te vallen. Er is met name oog voor kinderen met een speciale onderwijsbehoefte. Uit de groepsinterviews en werkconferentie blijkt dat de directeuren en lbers een hoog ambitieniveau hebben. Alle leerlingen verdienen volgens hen het onderwijs dat bij hen past.

Bij passend onderwijs wordt door Sardes onderscheid gemaakt naar vier profielen. Het samenwerkingsverband wil een brede zorgstructuur, maar streeft geen inclusief onderwijs na (REC-geïndiceerde kinderen worden in principe niet in het reguliere onderwijs of binnen het traject opgenomen in verband met de ontwikkeling van passend onderwijs binnen de regio). Uit de documentanalyse komt het beeld naar voren dat ook de scholen streven naar een brede zorgstructuur voor Amstelzijde. De positie van de eigen school daarbinnen verschilt. Algemeen beeld uit de eerste ronde groepsinterviews en de werkconferentie is de wens die door directeuren en IB-er gedeeld wordt om kinderen zo schoolnabij mogelijk onderwijs te bieden. Voor kinderen met een zwaardere en meervoudige problematiek achten ze hun scholen minder goed toegerust. Door een groep directeuren en IB-ers wordt dit-verwijzend naar het verhaal van de Bos-school dat Jose Geijssel hield op de werkconferentie-getypeerd als: "de tijgers in Artis en toch zijn alle dieren welkom". Uit dit citaat blijkt dat scholen per leerling bekijken wat er mogelijk is en a priori geen enkele leerling uit willen sluiten van het onderwijs op hun school. Analyse van de zorgprofielen laat zien dat de meeste scholen veel ervaring hebben opgedaan met de opvang van (geïndiceerde) leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, in casu de rugzakleerlingen. De formulering van hun ambities voor de toekomst richt zich op het nog beter kunnen opvangen van deze leerlingen. Dit beeld wordt bevestigd door de groepsinterviews en werkconferentie. Er wordt veel waarde gehecht aan het kunnen van een doorgaande leerlijn van groep 0 tot en met groep 8, waarbij een gezonde verhouding tussen de draagkracht en de draaglast van de leerkracht

voorwaardelijk is (vz). Uit de groepsinterviews en de werkconferentie is de inschatting van de directeuren en lb-ers dat leerkrachten, mits goed ondersteund, veel kinderen goed onderwijs kunnen bieden. Van belang achten ze daarbij wel dat leerkrachten bij de voorbereiding en implementatie van een breed profiel worden betrokken en verder ondersteund. Opvallend is dat veel geïnterviewden aangeven al verder te zijn met de opvang van zorgleerlingen dan in hun zorgprofiel staat geformuleerd. Een enkeling wijst op het spanningsveld tussen zorgprofiel als verantwoording en ontwikkelingsmodel. Gedeeld wordt de opvatting dat het zorgprofiel een dynamisch ontwikkelingsmodel dient te zijn.

Het samenwerkingsverband wil ook passend onderwijs realiseren voor kinderen die geen specifieke zorgvraag hebben en wil uitgaan van het transactionele model, waarin de leerling en zijn of haar ontwikkeling centraal staat. Het samenwerkingsverband wil dat bij passend onderwijs vraaggericht gewerkt wordt (sc). Voor de scholen lijkt die ambitie vanuit de documentanalyse minder duidelijk aanwezig. In welke mate scholen ook de ambitie hebben om kinderen met wie het goed gaat (dat wil zeggen: die gemiddeld scoren) extra zorg te bieden, is vanuit de documentanalyse niet eenduidig. In de groepsinterviews en werkconferentie is dit onderwerp ook aan bod gekomen. Daaruit blijkt dat directeuren en lb-ers, alsmede collega's van VIA liever niet uitgaan van het systeem maar uitgaan van het kind en het kind centraal willen stellen. Ze willen graag de onderwijsorganisatie aanpassen op de behoeften van het kind en realiseren zich dat kritisch gekeken moet worden naar het- op de meeste scholen- vigerende leerstofjaarklassen systeem. Men wil graag oog hebben voor alle ontwikkelingsgebieden voor alle leerlingen door onderwijs op maat te bieden. Dit veronderstelt o.a. differentiatie naar niveau en tempo en indien nodig het hergroeperen van groepssamenstellingen. Een aantal directeuren en lb-ers stelt voor om met nieuwe onderwijsvormen aan de slag te gaan (bv werken in ateliers, werken aan meervoudige intelligentie, werken met portfolio's etc.). **Indien besturen ervoor kiezen om het daarvoor benodigde transformatieproces in te gaan dan is het aan te raden dat scholen hierbij de juiste ondersteuning krijgen. Van belang daarbij is onder andere dat scholen ondersteund worden bij het goed in kaart brengen van de toegevoegde waarde van hun school aan het leerproces van de kinderen. Op bestuurlijk niveau is het daarbij van belang de domeinen en criteria waarop gestuurd gaat worden helder te formuleren. Een goede diagnose per school van de gewenste situatie en de huidige situatie is uiteraard een belangrijke voorwaarde.** Het algemene beeld van de gewenste en huidige situatie kan getypeerd worden met behulp van het concurrerende waardenmodel van Quinn en Rohrbauch (1983, beschreven in Lagerweij en Lagerweij-Voogt, 2004). Uit de interviews en werkconferentie komt de ambitie naar voren aan schoolontwikkeling te werken en van onderin het assenstelsel naar de bovenkant te groeien. In onderstaand figuur geven we deze ontwikkeling aan door een aantal steekwoorden te vermelden.

Figuur 1. Ambities van directeuren en IBers geplaatst in concurrerend waardenmodel van Quinn en Rohrbaugh.

Het samenwerkingsverband geeft aan dat zij bij het transactionele model graag handelingsgericht wil gaan werken (zpl). Het centrale uitgangspunt hierbij is, dat de leerling in interactie met zijn of haar omgeving als uitgangspunt wordt genomen en dat oplossingsgericht en niet probleemgericht gewerkt wordt. Ook hier geldt dat vanuit de documentanalyse niet helder is hoe de scholen hier tegenover staan. Zoals hierboven uit de beschrijving van de kwalitatieve gegevens blijkt, staan directeuren en lbers positief tegen een andere onderwijsbenadering. De vormgeving daarvan kan nog verder worden verkend. **Van belang daarbij is goed onderscheid te maken tussen de gewenste doelen en middelen.** Waarom wordt voor welke onderwijsvorm gekozen, welk doel is daarmee gediend?

Het samenwerkingsverband hanteert duidelijk het dubbelingsprincipe: datgene wat zij voor de leerlingen graag ziet gebeuren, vindt zij ook van belang in het werken van en voor de leerkrachten. Het samenwerkingsverband wil aansluiten bij de eigen ontwikkeling en de eigen kracht van de scholen (ks). Oplossingen voor ervaren problemen bij het bieden van 'passend onderwijs' moeten de eigen competentie van leerkrachten en schooldirecties vergroten en niet hun afhankelijkheid van anderen (ks). Dit uitgangspunt wordt ook door directeuren en IBers (h)erkend wanneer ook zij pleiten voor het benutten van de expertise die binnen de scholen aanwezig is voor het totale samenwerkingsverband.

Conditie voor realiseren ambities passend onderwijs

Onderstaande valt buiten het bestek van de opdracht, maar volledigheidshalve noemen wij de condities toch.

Om bovenstaande ambitie te kunnen verwezenlijken, dient wel aan een aantal condities te worden voldaan. In de bestudeerde documenten worden de volgende condities (niet uitputtend) genoemd:

- Een ontwikkeling van onderop, gestart vanuit de basisscholen, die moet bereiken dat het door ouders voor hun kinderen gevraagde onderwijs en de zorg naar deze scholen toe wordt georganiseerd (wg). Deze conditie wordt nadrukkelijk benoemd door directeuren en lb-ers wanneer zij erop wijzen dat het onderwijs staat of valt met de man of vrouw voor de klas.
- Een gebiedsgerichte aanpak op het niveau van de samenwerkingsverbanden en met de partners uit de regio (wg).
- De relevante gegevens van het toekomstige elektronisch kinddossier dienen, wanneer een kind eenmaal op de basisschool zit, zowel voor de jeugdarts of jeugdverpleegkundige als voor de intern begeleider beschikbaar te zijn en betrokken te kunnen worden in kindbesprekingen. Dit alles met inachtneming van de Wet Bescherming Persoonsgegevens (ks). Ook directeuren en lb-ers wensen te gaan werken met een kinddossier.
- De uitbouw en versteviging van de zorgstructuur van deze scholen, inclusief hun bovenscholse infrastructuur (de GGD, de REC's, de gehandicaptenzorg, het particulier circuit, jeugdzorg, de schoolbegeleidingsdienst en het algemeen maatschappelijk werk, ks) die de doorgaande lijnen en de beschikbaarheid van specifieke expertise waarborgt (wg). De rol van de naschoolse opvang hierbij dient nog nader verkend te worden. Uit de interviews en de werkconferentie blijkt dat een aantal directeuren en lb-ers graag nadenkt over een verdere invulling van samenwerking met naschoolse opvang.
- Het is van belang dat alle scholen de beschikking hebben over een multidisciplinair overleg-/zorgadviesteam. Een dergelijk overleg behoort tot de primaire zorgstructuur van de school. In het zorgadviesteam (zat) hebben de volgende partijen zitting:
  - De intern begeleiders/zorgcoördinatoren van de scholen.
  - Een (school-)maatschappelijk werker/vertegenwoordiger van jeugdzorg.
  - Een vertegenwoordiger van de jeugdgezondheidszorg.
  - Een orthopedagoog.
  - (Eventueel:) Politie, justitie en leerplichtambtenaren (ks).
- Ambulante begeleiding van REC's en sbo worden gebiedsgericht ingezet ter versterking van de onderwijszorg in het regulier onderwijs (wg). Dit komt overeen met de wens van directeuren en lb-ers om de zorg zo schoolnabij mogelijk te realiseren.
- Per regio één loket voor geïntegreerde indicatiestelling, waar ook handelingsgerichte diagnostiek plaatsvindt (wg). De VIA opereert als een bovenscholse Zorgadviesteam. Hier kunnen scholen en ouders terecht met al hun vragen over de opvoeding en de ontwikkeling van individuele kinderen (ks). Het streven is om indicaties voor regionale expertisecentra, jeugdzorg en AWBZ-zorg, evenals de beschikkingen van het PCL, op bovenscholse niveau binnen

het samenwerkingsverband voor te bereiden. Dit betekent een verdere uitbouw van de VIA¹ Amstelzijde (ks).

- Goede monitoring. Over de gemaakte afspraken, het gebruik van de bovenscholse voorzieningen (inclusief de speciale scholen voor basisonderwijs) en - in breder opzicht - de herkenbare inzet van middelen dient rekenschap te worden afgelegd op het niveau van het samenwerkingsverband. Dit kan alleen wanneer er objectief wordt gemonitord (ks).
- Versterking van de positie van ouders (wg). Door directeuren en IB-ers wordt de suggestie gedaan om onderzoek onder ouders te organiseren om na te gaan wat ze van een school verwachten. Tevens wijzen ze op het belang van een open communicatie tussen ouders en leerkrachten (staan open voor advies en ideeën), bieden hulp aan (thuis oefenen en op school, bijvoorbeeld bibliotheek, feesten).
- Directeuren en Ib-ers wijzen op het belang van het goed opstellen van een implementatieplan en elkaar de tijd te gunnen om de gewenste veranderingen in te voeren.
- **We geven de suggestie om een overzicht te maken van alle betrokken partijen bij passend onderwijs en positie van droomschool en basisscholen hierin. Daarbij is het van belang om een heldere formulering van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden te geven.**

2. Welke behoeften met betrekking tot lesplaats en steunpunt (en eventueel andere functies) leven er onder directeuren en IB'ers van scholen uit Samenwerkingsverband Amstelzijde?

Handelingsrepertoire van de leerkrachten

Uit de documentanalyse blijkt het grote belang dat gehecht wordt aan deskundigheidsbevordering van de leerkrachten en aan meer handen in de klas. Een analyse van de zorgprofielen laat zien dat bij bijna alle categorieën een groot aantal leerkrachten handelingsverlegenheid ervaren. Leraren willen onder andere leren beter te observeren en verschillende werkvormen te hanteren. Uitbreiden van het handelingsrepertoire van de leerkrachten wordt gewenst met betrekking tot de fysieke en medische categorie en bij de categorieën van leer- en ontwikkelingsproblemen en bij gedragsproblemen(vz). Scholing wordt nodig geacht op verschillende vakgebieden, zoals leesproblemen/dyslexie en rekenproblemen/dyscalculie (vz).

---

¹ VIA = Verwijzing, Indicatie en Advies.

Ook beide speciale scholen voor basisonderwijs (SBaO) in het samenwerkingsverband willen hun handelingscompetenties uitbreiden door deskundigheidsbevordering. Ook hier staat een betere aanpak van de zorg in de groep centraal. Men denkt niet alleen aan sociale vaardigheidstrainingen voor leerlingen, maar ook aan het verbeteren van de interactie tussen leerkracht en leerling in de groep.

Het verbeteren van de relatie met de ouders van leerlingen bij wie sprake is van meervoudige problematiek, wil men extra aandacht geven. Het verbeteren van de interne zorgstructuur is een punt van aandacht (vz).

Daarnaast is er bij de basisscholen behoefte aan ondersteuning in de dagelijkse praktijk door experts van bijvoorbeeld REC cluster 4, Jeugdzorg, RIAGG en dergelijke. Een van de speciale scholen voor basisonderwijs doet de suggestie om meer stagiaires van mbo en hbo in te zetten (vz). In de interviews kan worden nagevraagd of de behoefte alleen zit in de extra handen of ook in het leren van de extra handen.

De wijze waarop professionalisering vorm kan krijgen kan uiteraard variëren. Het samenwerkingsverband noemt een aantal mogelijkheden (ks):

- Het organiseren van themabijeenkomsten en workshops over verschillende manieren om passend onderwijs vorm te geven.
- Het zorgen voor uitwisseling van good practices.
- Het nemen van initiatieven waardoor scholen de kans krijgen om expertise te ontwikkelen rond - bijvoorbeeld - handelingsgerichte procesdiagnostiek.
- Deskundigheidsbevordering rond bepaalde specifieke barrières die kinderen in hun ontwikkeling kunnen tegenkomen.
- Analyseren van vragen op scholen naar de benodigde onderzoekscapaciteit (ks).
- Video-interactiebegeleiding (SVIB).

Uit de analyse van de zorgprofielen (vz) blijkt dat intervisie of collegiale consultatie sporadisch worden genoemd als nuttige werkvormen ter vergroting van deskundigheid. Het verbeteren van de samenwerking c.q. de communicatie tussen teamleden onderling, wordt als voorwaarde gezien voor het kunnen ontwikkelen en waarborgen van een gezamenlijke doorlopende leerlijn. Uit de interviews en werkconferentie blijkt dat meerdere professionaliseringsvormen gewenst zijn. Men staat continue scholing mbt handelingsrepertoire en reflectie van professionals voor. Dat kan van buiten gehaald worden, maar er dient- volgens directeuren en IB-ers en medewerkers van VIA vooral gebruik te worden gemaakt van binnen het samenwerkingsverband aanwezige expertise. Vormen als intercollegiale consultatie, intervisie en supervisie worden daarvoor bruikbaar geacht. **Dit veronderstelt uiteraard een goede onderlinge afstemming vanuit strategisch personeelsbeleid. Op operationeel niveau kan daarbij bijvoorbeeld gedacht worden aan het opzetten van een advertentiebank waarin vraag en aanbod staat opgenomen. Ook bestaande gremia als IB-netwerk kunnen hiervoor benut worden.**

Personeelsbeleid

De wijze waarop de professionalisering vorm zal krijgen is uiteraard afhankelijk van het te voeren personeelsbeleid. Als voordeel van het steunpunt wordt door de besturen dan ook de gerichte en flexibele inzet van personeel gezien. Het beste personeel - ook op afroep - op de juiste plek is een belangrijke meerwaarde van het steunpunt (wg). Ook directeuren en IB-ers zijn voorstander van gerichte inzet van deskundigheden. Het opstellen en gebruiken van competentieprofielen kan daar behulpzaam bij zijn. De expertise van diverse partners als SBaO, REC en CJG en schoolmaatschappelijk werk kan in steunpunt worden benut (zpl). Daarbij zal binnen het personeelsbeleid uiteraard ook aandacht moeten zijn voor de rechtsposities.

Onderwijskundig beleid

Het samenwerkingsverband wil ervoor zorgdragen dat voor alle kinderen die dat echt nodig hebben, lesplaatsen beschikbaar zijn daar waar speciale aanvullende zorg geboden kan worden. Dergelijke lesplaatsen kunnen in principe op verschillende plekken in het samenwerkingsverband gerealiseerd worden (ks). In de documentanalyse is enige informatie te vinden over mogelijke arrangementen die benut kunnen worden voor kinderen met een zorgvraag. Helder is dat de scholen een voorkeur hebben voor ondersteuning zo dicht mogelijk bij de school. De scholen voor SBaO wijzen erop dat kleinschaligheid en veiligheid heel belangrijk is. Wending geeft de suggestie om niet alleen hulpklasjes te ontwikkelen, voor leerlingen met speciale leer- dan wel gedragsproblematiek (SEN-groepjes), maar ook bijvoorbeeld de taalklas, plusklas, VVE-klas, schakelklas en dergelijke. In de zogenoemde SEN-groepjes verblijven leerlingen een aantal dagdelen per week; zij krijgen dan intensieve begeleiding. Daarnaast vindt er ook begeleiding in de reguliere klas plaats en eventueel ondersteuning van de leerkracht. De band met de school is dus intensief. Als mogelijke variant wordt genoemd dat de hulpklasjes verbonden worden aan de SBaO-school (wg).

Er is een tweetal plusklassen aanwezig, waar hoogbegaafde leerlingen twee dagdelen per week naartoe kunnen (zpl, ks). Er is een leescentrum (zpl) en voor extra hulp voor dyslexiekinderen op eigen school bestaat er ambulante begeleiding (zpl) en een taalklas (zpl). Tevens is er onderwijshulpverlening vanuit Bureau Jeugdzorg (zpl) en logopedie (zpl).

Vijf scholen geven aan dat zij behoefte hebben aan een time-outplek (vz). Het bestuur van Amstelzijde heeft uitgesproken dat ze ook crisisopvang gaat realiseren (zpl, ks).

Het toenemende aanbod op SBaO van leerlingen met een laag cognitieniveau maakt dat er steeds meer behoefte ontstaat aan flexibele onderwijsvormen en materialen (vz).

Uit de interviews blijkt dat directeuren in IB-ers verschillende onderwijsarrangementen wenselijk achten. Uitgangspunt daarbij is dat onderwijs zo schoolnabij mogelijk moet worden aangeboden. De functie van het SBaO wordt daarbij zeker van belang geacht, maar krijgt een wat andere invulling. Door

deelnemers aan de werkconferentie wordt dit treffend getypeerd als SBAO als trampolinefunctie. Onderwijsarrangementen die genoemd worden sluiten aan bij reeds aanwezige en /of hierboven benoemde arrangementen. Een aantal nieuwe arrangementen heeft betrekking op jonge risicoleerlingen en RT motoriek en een time-out voorziening binnen de school. De opvang van kinderen met een specifieke behoefte kan (tijdelijk) plaatsvinden in het SBAO of op andere locaties in het samenwerkingsverband. Bij voorkeur worden kinderen zo snel mogelijk weer opgenomen in de reguliere setting. Het terugspringen van kinderen naar de reguliere setting veronderstelt mogelijk dat de ambulante begeleiding zal toenemen. We zien hierin dus een gewenste verschuiving van de inzet van SBAO van een eerste naar tweede lijnsfunctie. Een soortgelijke verschuiving zal ontstaan bij het VIA van indicatiestelling en verwijzing naar consultatie. **Een goede monitoring waarin kinderen gevolgd worden en op basis waarvan kinderen gestimuleerd worden in hun ontwikkeling is dan van belang.**

In de tweede ronde interviews zal de behoeften naar de verschillende arrangementen verder in kaart worden gebracht.

Materieel en financieel beleid

Uit de documentanalyse komt naar voren dat de besturen financieel voordeel zien in het werken in een droomschool. **Voor een deel kan dat door goed personeelsbeleid te voeren. Voor een deel kan ook slim gebruik worden gemaakt van de LGF en van gezamenlijk inkoopbeleid.** Het is de wens van het samenwerkingsverband om in de toekomst zelf te kunnen beschikken over de middelen voor de ambulante begeleiding, zodat het zelf kan sturen op dit aanbod (ks). Uit de interviews en werkconferentie komt een zelfde beeld naar voren. Directeuren en IB-ers geven aan slim gebruik te willen gaan maken van de beschikbare ruimte (zowel financieel, personeel als fysiek). Ze achten voldoende kleine ruimtes voor onderwijs op maat, bijvoorbeeld techniek, computers, individueel, subgroepen en diverse disciplines noodzakelijk, alsmede flexibele werkplekken binnen en buiten de groep en school. Ook de beschikbaarheid over voldoende differentiatiematerialen en ICT achten ze behulpzaam. Ze geven aan dat een goed implementatietraject ook om een financiële ondersteuning vraagt. Directeuren en IB-ers wijzen op mogelijke beperking van overheadkosten door slimme schakeling tussen scholen, besturen en buitenschoolse opvang. Mogelijkheden voor sponsoring sluiten ze ook niet uit.

Voordeel is dat Wending genomineerd is voor nieuwbouw en dat dit ook voor De Schakel mogelijk is (wg). **In de bestaande gebouwen kan analyse gemaakt worden voor slim hergebruik van de ruimtes.**

Ketensamenwerking

Het is de wens van de scholen en het samenwerkingsverband om de zorg zo dicht mogelijk bij de school te hebben. Daarvoor is een goede samenwerking met alle partijen van belang. Deze samenwerking richt zich op de verdere professionalisering van de zorgketen en de daarbinnen werkende professionals. De scholen geven aan dat sterke verbetering van contacten met jeugdzorg, GGZ en GGD noodzakelijk is, alsmede een grotere inzet van schoolmaatschappelijk werk (vz). De relatie tussen de ketenpartners en de droomschool zal nog verder onderzocht moeten worden. **Het kan handig zijn om een overzicht te maken van alle betrokken partijen bij passend onderwijs en de positie van droomschool en basisscholen hierin. Daarbij is het van belang om een heldere formulering van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden te geven. De rol van naschoolse opvanginstellingen dient hierbij ook zeker te worden meegenomen.**

3. Op welke wijze typeren directeuren en IB'ers van de scholen uit samenwerkingsverband Amstelzijde hun huidige positie met betrekking tot de leerlingenzorg op hun school?

Het samenwerkingsverband heeft een minimumstandaard voor de leerlingenzorg afgesproken. Scholen hebben met behulp van een checklist hun situatie in kaart gebracht. De minimumafspraken in deze standaard van zorg op de basisschool in Samenwerkingsverband Amstelzijde waarborgen de volgende kwaliteitsaspecten:

1. Het onderwijs is afgestemd op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.
2. De begeleiding is erop gericht dat de leerlingen zich naar hun mogelijkheden ontwikkelen.
3. De leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften krijgen passende zorg (sz).

Wij bespreken hieronder de stand van zaken van deze kwaliteitsaspecten op basis van de documentanalyse. Zodra de gegevens van de checklist 'minimumstandaard leerlingenzorg' beschikbaar zijn, worden deze hier ook bij betrokken.

Het onderwijs is afgestemd op de onderwijsbehoeften van de leerlingen

- De leraren volgen de vorderingen van de leerlingen systematisch.
- De leraren analyseren de vorderingen van de leerlingen om vast te stellen welke de aanpassingen van het aanbod en/of het onderwijsleerproces moeten zijn voor de groep.
- De leraren stemmen de instructie en verwerking af op de verschillen in ontwikkeling tussen de leerlingen (sz).

De scholen in het samenwerkingsverband hebben als grote gezamenlijke factor dat er in principe gewerkt wordt vanuit het leerstofjaarklassensysteem (met uitzondering van een aantal scholen die werken vanuit een specifiek onderwijsconcept) Bij de kleutergroepen is er nog sprake van zogenoemde gemengde groepen, vanaf groep 3 wordt gewerkt in jaargroepen. In de verwerkte zorgprofielen komt dan ook veelvuldig 'de groep' als referentiekader naar voren. De mogelijkheden van extra ondersteuning voor individuele leerlingen worden getoetst aan de invloed die deze heeft op 'de groep' (vz). Ook komt veelvuldig de verhouding tussen draaglast en draagkracht van de leerkracht naar voren, waaruit het beeld naar voren komt van individueel autonome leerkrachten die alleen verantwoordelijk zijn voor de eigen klas (vz).

Binnen het klassikale werken wordt 'zelfstandig werken' als belangrijke werkvorm gehanteerd, waardoor de leerkracht extra tijd kan vrijmaken voor leerlingen met speciale hulpvragen. Wanneer er gebrek aan perspectief in de groei naar zelfstandigheid wordt vermoed, bakent een aantal leerkrachten (er zijn verschillen tussen de bouwen) en scholen plaatsingsmogelijkheden af.

In hoeverre scholen ook toekomen aan het afstemmen van de instructie en leeractiviteiten op kinderen die op groepsniveau scoren, komt uit de documentanalyse onvoldoende naar voren. Het lijkt erop dat de onderwijskundige visie uitgaat van een docent- en leerstofgecentreerde benadering. Uit de interviews en werkconferentie komt de wens naar voren meer leerlinggecentreerd onderwijs te gaan verzorgen.

De begeleiding is erop gericht dat de leerlingen zich naar hun mogelijkheden ontwikkelen

- De school gebruikt een samenhangend systeem van instrumenten en procedures voor het volgen van de prestaties en de ontwikkeling van de leerlingen.
- De school gebruikt de informatie van scholen en instellingen waar de leerlingen vandaan komen voor de begeleiding van de leerlingen.
- De school maakt beredeneerde afwegingen bij de doorstroom van leerlingen binnen de school.
- De school begeleidt de ouders/verzorgers en de leerlingen bij de keuze voor het vervolgonderwijs (sz).

De wens van het samenwerkingsverband is dat er gewerkt wordt aan een doorgaande lijn in de leerlingbegeleiding: van een intake bij 4-jarigen tot en met

verwijzing naar vo (zpl). Deze wens wordt door de scholen gedeeld. Ook zij hechten grote waarde aan het bieden van een doorgaande leerlijn van groep 0 tot en met groep 8 (vz). Ze wijzen daarbij op belang van warme overdracht.

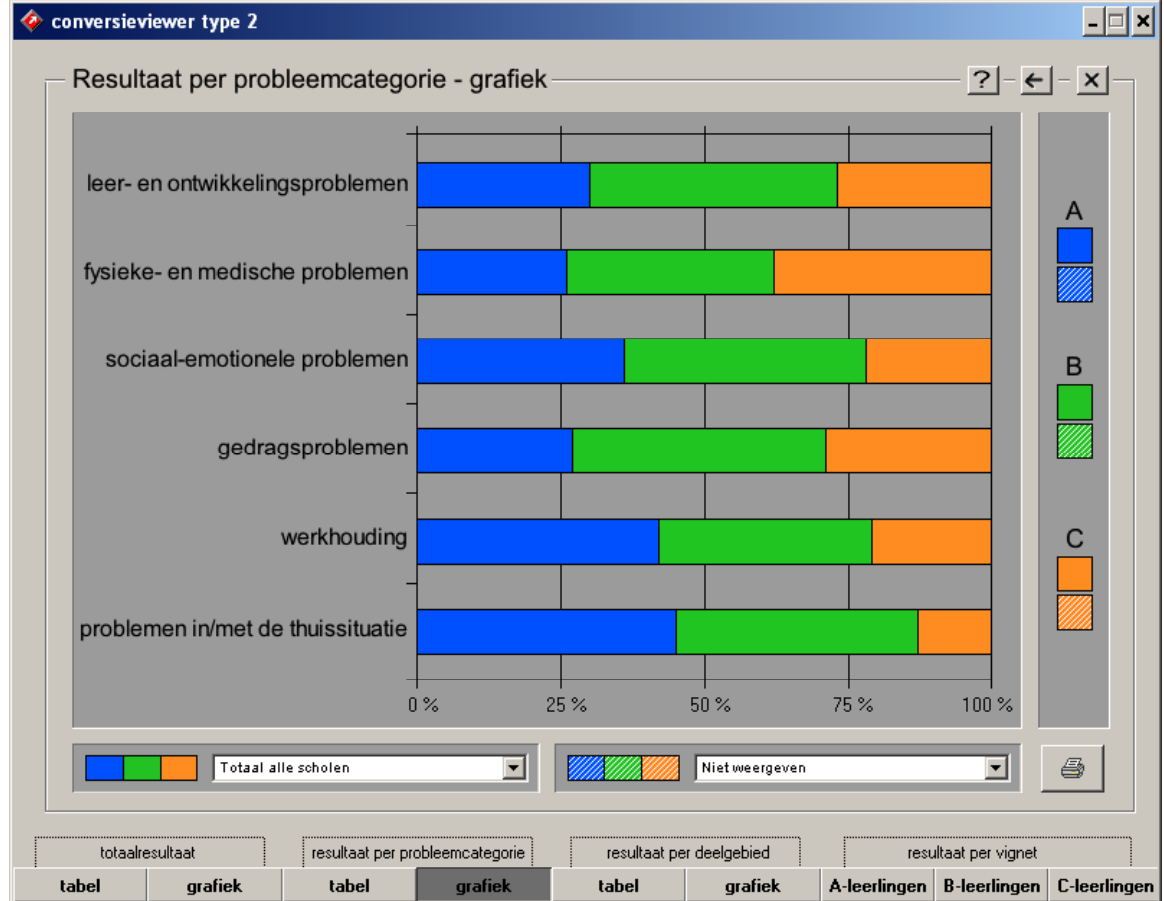
De mate waarin door de school systematische analyses gemaakt worden op de leervorderingen, komt uit de documenten onvoldoende duidelijk naar voren. In de interviews is dan ook aandacht besteed aan de mate waarin scholen hun toegevoegde waarde willen onderzoeken en differentiatie binnen en buiten de klas willen gaan organiseren. **Het goed kijken en luisteren naar kinderen wordt ook door medewerkers van VIA als belangrijk uitgangspunt beschouwd. In hoeverre leerkrachten daartoe in staat zijn en gefaciliteerd worden door het gebruiken van leerlingvolgsystemen zal nog verder in kaart moeten worden gebracht. Van belang daarbij is dat de kenmerken van een leerlingvolgsysteem ook passen bij het gehanteerde onderwijsconcept.**

De leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften krijgen passende zorg.

- De school signaleert vroegtijdig welke leerlingen zorg nodig hebben.
- Deze criteria voor uitval zijn voorhanden voor taalontwikkeling, wiskundige oriëntatie, (voortgezet) technisch lezen, begrijpend lezen en rekenen en wiskunde en leiden tot een adequate en vroegtijdige signalering van zorgleerlingen.
- Op basis van een analyse van de verzamelde gegevens bepaalt de school de aard van de zorg voor de zorgleerlingen.
- De school voert de zorg planmatig uit.
- De school gaat de effecten van de zorg na.
- De school betreft de ouders/verzorgers van leerlingen bij de zorg van hun kind.
- De school waarborgt de structurele samenwerking met ketenpartners waar noodzakelijke interventies op leerlingniveau haar eigen kerntaak overschrijden (sz).

Analyse van de zorgprofielen laat zien dat de meeste scholen veel ervaring hebben opgedaan met de opvang van (geïndiceerde) leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, in casu de rugzakleerlingen. De scholen hebben hun mogelijkheden en onmogelijkheden met betrekking tot opvang van LGF-leerlingen in kaart gebracht (zpl). Wij geven hieronder aan voor welke categorieën de scholen vinden dat zij adequaat aanbod hebben, voor welke zij aanbod kunnen en willen ontwikkelen en voor welke categorieën zij geen aanbod in huis hebben.

Die hiernavolgende grafiek (overgenomen uit verwerken zorgprofielen) geeft een overzicht van de competentiebeleving binnen het samenwerkingsverband per probleemcategorie. De blauwe balk vertegenwoordigt dat deel van de problemen die kinderen kunnen tegenkomen in hun ontwikkeling waarvoor leerkrachten zich competent achten om een adequaat aanbod te realiseren. De groene balk geeft de mogelijkheden aan die men ziet om deze competentiegevoelens uit te breiden met behulp van extra ondersteuning. De oranje balk staat voor dat deel van de problemen die leerlingen kunnen tegenkomen in hun ontwikkeling waarvoor de scholen binnen hun situatie geen adequaat aanbod mogelijk achten.

Figuur 1. Competenties van de scholen met betrekking tot opvang van leerlingen

De grafiek maakt duidelijk dat de scholen zich over het algemeen voldoende competent achten of verwachten het te worden om veel leerlingen te kunnen opvangen. Ze achten zich het meest competent of verwachten dat te worden met betrekking tot kinderen met problemen in de thuissituatie, gevolgd door werkhoudingproblemen, sociaal-emotionele problemen, leer- en ontwikkelproblemen, gedragsproblemen en het minst met betrekking tot fysieke en medische problemen.

Hieruit komt het beeld naar voren dat scholen de keuze maken voor een profiel van brede opvang. Hieronder noemen wij die leerlingen die de scholen niet opvangen; dit betreft met name kinderen met een meervoudige of zwaardere problematiek². De scholen geven aan veel kinderen 'binnenboord' te willen houden, mits aan bepaalde condities wordt voldaan. Deze condities hebben wij besproken bij de behoeften die onder de scholen leven bij het vormgeven van de droomschool.

De scholen geven aan de volgende categorieën kinderen niet te plaatsen (C-vignetten):

Leer en ontwikkeling

De scholen zien over het algemeen geen mogelijkheden voor het begeleiden van leerlingen met zware meervoudige ontwikkelingsproblemen, zoals bijvoorbeeld een combinatie van een laag IQ met een taal- of gedragsprobleem. Ook enkelvoudige problemen in begaafdheid (IQ < 80) of een grote (meer dan twee jaar op meerdere domeinen voorkomende) leerachterstand past niet binnen de mogelijkheden van het

² In de bestudeerde documenten wordt steeds gesproken over problematiek. SWV wil meer oplossingsgericht gaan werken. Is een andere benaming in de documentanalyse dan niet wenselijk?

samenwerkingsverband (regulier). Voor SBaO ligt de grens bij een IQ beneden 60. Een school geeft voorts nog aan dat niet alleen hoogbegaafde leerlingen met gedragsproblemen, maar ook leerlingen met meer dan drie jaar achterstand op drie basisgebieden en leerlingen die dagelijks op meerdere gebieden hulp behoeven, niet adequaat kunnen worden opgevangen.

Fysieke en medische problemen

Blinde en dove leerlingen kunnen niet worden begeleid in de huidige reguliere setting. Vijf scholen spreken uit geen mogelijkheden te zien voor het plaatsen van leerlingen met het Syndroom van Down. Voor het SBaO bakent één school, in verband met beperkingen van het gebouw, duidelijk de plaatsing af van leerlingen die in deze categorie vallen. De andere school ziet geen mogelijkheden voor leerlingen met meervoudige handicaps, onvoldoende zelfredzaamheid of leerlingen die 'een onevenredige hoeveelheid zorg' behoeven of een psychiatrisch beeld hebben.

Sociaal-emotioneel

Zeventien scholen geven duidelijk aan dat leerlingen met een zware sociaal-emotionele problematiek in combinatie met andere problemen niet adequaat begeleid kunnen worden. Met name het begeleiden van leerlingen met naar buiten gericht, bizar, overactief gedrag, dat zeer storend is in de groep en als bedreigend wordt ervaren, wordt in de breedte genoemd als niet haalbaar. Hetzelfde geldt voor de SBaO-scholen: als bij kinderen uit onderzoeksgegevens blijkt dat er sprake is van ernstige sociaal-emotionele problematiek, al dan niet gecombineerd met geweldsproblemen, dan zien beide scholen geen mogelijkheden voor plaatsing. Niet alleen de veiligheid van alle betrokkenen, maar ook de verstoring van de rust in de groep, geven hierbij de doorslag.

Gedrag

Het begeleiden van kinderen met zware gedragsproblemen in combinatie met andere problemen, wordt gezien als onmogelijk in het reguliere onderwijs. Bij naar binnen of naar buiten gericht gedrag, waarbij de veiligheid - hetzij van het kind zelf, hetzij van de directe omgeving - in het geding is, voelen de scholen zich overvraagd in hun mogelijkheden. Voor het SBaO geldt dat als bij kinderen uit onderzoeksgegevens blijkt dat er sprake is van ernstige gedragsproblemen, de scholen geen mogelijkheden zien tot plaatsing, c.q. handhaving. Een van de scholen stelt dat een leerling niet op de school kan blijven of worden aangenomen wanneer hij/zij geen normbesef heeft of een bedreiging voor zichzelf of zijn/haar omgeving vormt. Dit geldt ook voor de situatie waarin de problematiek van een leerling de grenzen van de draagkracht van de leerkracht overschrijdt.

Werkhouding

Over het algemeen zien de scholen geen mogelijkheden om kinderen te begeleiden die problemen in hun werkhouding combineren met leerproblemen, sociaal-emotionele problemen of problemen thuis. De (on)veranderbaarheid van het gedrag is hierin een leidend criterium. Eén SBaO-school geeft aan dat wanneer de leerling na een intensieve training geen zelfstandigheid ontwikkelt en daarbij ook een continu storende factor in de groep is, er geen mogelijkheden voor verdere aanpak

in de school aanwezig zijn. De andere SBaO-school ziet vooral dat door een combinatie van problemen bij een leerling de situatie kan ontstaan dat de school geen kans meer ziet deze leerling adequaat te begeleiden.

Thuisituatie

Scholen achten zich niet competent in het begeleiden van ernstig getraumatiseerde kinderen, waarbij zowel in de thuisituatie alsook bij het leren of het gedrag problemen zijn. Cruciaal is hierbij de kwaliteit van de relatie tussen school en ouders. Voor het SBaO geldt dat wanneer ouders geen vertrouwen meer hebben in de leerkracht, of wanneer er geen contact meer mogelijk is met ouders, of wanneer de veiligheid van leerlingen en team in het geding is, men geen mogelijkheden meer ziet voor een adequaat aanbod voor de leerling in kwestie.

4. Wat zien directeuren en IB'ers van scholen uit Samenwerkingsverband Amstelzijde als sterke punten met betrekking tot de leerlingenzorg van hun school en hoe kunnen deze sterke punten benut worden voor leerlingenzorg Amstelzijde?

Voor het beantwoorden van deze vraag nemen wij wederom de kwaliteitsaspecten voor leerlingenzorg als uitgangspunt:

1. Het onderwijs is afgestemd op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.
2. De begeleiding is erop gericht dat de leerlingen zich naar hun mogelijkheden ontwikkelen.
3. De leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften krijgen passende zorg (sz).

Uit de documenten is geen informatie te herleiden om deze vraag te beantwoorden. Alleen met betrekking tot het verzorgen van passende zorg aan kinderen met specifieke onderwijsbehoeften is indirect informatie uit de documenten te herleiden. Als er gekeken wordt naar de competentiebeleving van de scholen om kinderen met verschillende zorgvragen op te vangen, dan blijkt dat ze zich op bepaalde categorieën meer competent achten en zijn deze daarmee te beschouwen als sterke punten. Ook blijken er verschillen in de beoordeling van de competenties te zijn tussen leerkrachten van de reguliere en de speciale scholen (vz). Tevens zien wij verschillen tussen de bouwen. In hoeverre daarvan gebruikgemaakt kan worden om met en van elkaar te leren, is niet duidelijk uit de documenten te herleiden. In de interviews zal dit dan ook nadrukkelijk worden bevraagd.

Geraadpleegde literatuur

Baarda, D.B., Goede, M.P.M. de, & Teunissen, J. (1995). Basisboek kwalitatief onderzoek. Praktische handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek. Houten: Educatieve Partners Nederland/Stenfert Kroese.

Lagerweij, N., & Lagerweij- Voogt, J. (2004). *Anders kijken. De dynamiek van een eeuw onderwijsverandering*. Apeldoorn/Antwerpen: Garant.

Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analyses. An expanded sourcebook*. London/New Delhi: Sage.

Bijlage 1. Samenvatting van de eerste ronde groepsinterviews

Samenvatting eerste ronde groepsinterviews en ochtendprogramma werkconferentie

1. Wat voor ambities met betrekking tot passend onderwijs hebben betrokkenen, met name de directeuren en IB'ers van scholen uit samenwerkingsverband Amstelzijde?

Onderwijsvisie/concept

Algemeen beeld:

Van aanbod naar vraag. Onderwijsorganisatie aanpassen op de behoeften van het kind. Voorbij leerstofjaarklassen systeem. Oog voor alle ontwikkelingsgebieden. Oog voor alle leerlingen; onderwijs op maat. Niet uitgaan van het systeem maar uitgaan van het kind. Van individuele naar gedeelde professionaliteit; samenwerking tussen alle geledingen.

Opmerkingen uit de samenvattingen:

- Van belang onderwijsopvatting en kindopvatting: hoe breed is je school, welke functies wil je? (samenwerking bso, tso et cetera kindercentrum?); buurtschool.
- Loslaten leerstofjaarklassensysteem.
- Zorg voor goede fundamenten in plaats van behalen van 'boek uit'
- Individuele leerlijnen met aangepaste methode.
- Onderwijs op maat: meerbegaafdheid, kinderen met speciale leerbehoeften.
- Onderwijsaanbod dat bij kind past.
- Kind centraal.
- Meer inbreng vanuit het kind (wat helpt mij om mijn doel te bereiken?).
- Jezelf kunnen zijn.
- Uitgaan van mogelijkheden ipv beperkingen bij de kinderen in de groep
- Geen fabriek worden, oog voor het kind en voor elkaar.
- Mogelijkheden voor kinderen om zich op alle gebieden optimaal te ontwikkelen: lichamelijk ontwikkeling, gezondheid, beweging, creativiteit, cultuur, muzikaliteit.
- Ieder kind op zijn eigen niveau in eigen tempo zich laten ontwikkelen; differentiatie naar eigen niveau en tempo; differentiatie (binnen de klas, klasoverstijgend, schooloverstijgend).
- Kinderen met en van elkaar leren.
- Ruimte voor eigen keuzes van kinderen.
- Zo breed mogelijk aanbod van vaardigheden.
- Niveaugroepen taal, rekenen; teamonderwijs op maat.
- Groepsopdrachten: onderzoeken;projecten;presentaties;opdrachten.
Individuele tijd: zelfstudie eigen leerlijn, ambulante begeleiding, portfolio, zelfreflectie eigen sterke kanten leren kennen, leren leren.
- Op zoek naar andere vormen van onderwijs en vormen van leren, buiten de schoolse context denken.
- Meervoudige intelligentie
- Leerlingen hebben geen onderwijs meer van een leerkracht maar van soort vakdocenten. Teamonderwijs

- Leerlingen hebben soort stamgroep maar kunnen hun kennis ook ergens anders in school verwerven.
- Beter klassenmanagement, goede uitvoering zelfstandig werken betekent meer tijd voor zorg.
- Zelfstandig werken.
- Inzicht in instructiebehoeften en afstemmen hierop!
Maatwerk inleveren: 'Wie kan zelfinstructie aan?'
- Zorgprotocollen.
- Per domein opnieuw kinderen groeperen bijvoorbeeld bij lezen, spellen en rekenen.
- Groepen bij elkaar en leerkrachten samen voor de groep; duo's van gespecialiseerde leerkrachten per vakgebied.
- Kleinere klassen zodat meer op kind- (in plaats van klassen-)niveau kan worden lesgegeven.
- Dagarrangement waarbij je ook kijkt naar optimaal moment van lesgeven.
- Andere, meer open vormen van leren toepassen; geen schooltje spelen.
- Ateliers
- Ontwikkeling stimuleren, denken vanuit doelen in plaats van middelen.
- Inzetten binnen de school op waardering en respect voor verschillen tussen mensen en daar daadwerkelijk (les)tijd aan besteden.
- Lerende organisatie; samenwerking alle geledingen (brede schoolontwikkeling), veel communicatie; open communicatie (veel geledingen). Professionele leergemeenschap.
- Zorgleerlingen niet alleen zorg van individuele leerkracht. Wij doen het samen; gedeelde professionaliteit - gedeelde verantwoordelijkheid.
- Leer loslaten en vertrouwen

Profiel zorgbreedte

Algemeen beeld: wij houden zoveel mogelijk kinderen binnen boord, breed profiel.

Opmerkingen uit de samenvattingen:

- Kinderen binnen de school houden met uitzondering van zwaar lichamelijke gevallen; De tigers in Artis en toch alle dieren welkom.
- Zo kindnabij mogelijk; individuele hulp zoveel mogelijk binnen school houden of heel dichtbij.
- Echte zorgleerlingen (met speciale hulpvraag/hulpvragen) toch – soms – uit de groep halen, inclusief rugzakleerlingen. Het moet heel gewoon zijn (cultuur!) dat leerlingen even iets extra's krijgen.
- Regulier waar het kan, speciaal waar het moet

2. Wat voor behoeften met betrekking tot lesplaats en steunpunt (en eventueel andere functies) leven er onder betrokkenen, met name de directeuren en IB'ers van scholen uit samenwerkingsverband Amstelzijde?

Integraal personeelsbeleid (IPB)

Algemeen beeld: inzetten van juiste persoon op de juiste plek, gebruik maken van de expertise die er is. Verdere professionaliseren van de professional op verschillende manieren.

Opmerkingen uit de samenvattingen:

- Constante aandacht, ruimte en tijd voor verdere scholing, uitbreiding handelingsrepertoire en reflectie OP en leerkrachten.
- Leerkracht centraal, hoge verwachtingen van hebben, professional serieus nemen.
- Leerkrachten vragen naar hun wensen (voor de klas staan of andere taken).
- Studybattical: leerkrachten in bepaalde periode bij- en nascholen, bijvoorbeeld drie maanden elke drie à vier jaar.
- Werken aan beweging van onbewust onbekwaam naar bewust bekwaam.
- Inzet specialisatie leerkrachten binnen en buiten de groep en school.
- Inzet vakleerkrachten.
- Fysiotherapie et cetera op school.
- Specialistische kennis van IB'er = functie.
- IB-netwerk gebruiken voor deskundigheid-bevordering
- Leren met en van elkaar; intercollegiale samenwerking.
- Kijken in elkaars keuken.
- Meer digitaal uitwisselen!
- Stimuleren van wisselen van werkplek (voor onder andere kennisoverdracht).
- Standaard intervisie (interactie leerkracht - leerling).
- Svib als middel om te leren; coaching leerkrachten is ingeburgerd.
- Supervisie
- OP bekwamen in oudergesprekken.

Onderwijsarrangementen zorg

Algemeen beeld: zo schoolnabij mogelijk de zorg organiseren door inzetten van deskundigen in de school (ambulante begeleiding) en schoolnabije onderwijsarrangementen te organiseren.

Opmerkingen uit de samenvattingen:

- Steunpunt passend onderwijs; ondersteuning CJG, ZAT.
- SBAO blijft bestaan maar heeft meer trampoline functie
- Advisering op afroep vanuit sbao.
- Personeel sbao veel meer inzetten als ambulante begeleider op basisscholen.
- Inzet specialisten in de school, zo schoolnabij mogelijk.
- Specialisten binnen SWV tbv rugzak-leerlingen
- Deskundigheid/specialisten/zorgteam in de school.
- Externe hulp: Drielanden, PCL, CVI, ZAT, Leesc, GGD, SMW.
- Regelmatig en structureel overleg tussen school (directeur en IB'er) en schoolmaatschappelijk werk, jeugdzorg, GGD (logopedie, schoolarts) en sbo scholen.

- Een zorgroute. Leerlingbesprekingen, groepsbesprekingen, consultatie, coaching.
- Individueel kinddossier waarin alles staat zodat van aanbod naar vraag kan.
- Leerlingen binnen school zorg bieden, waar nodig tijdelijk buiten groep, zo snel mogelijk binnen groep.
- Plusklassen.
- VVE/ nt2 kleuters en jonge kind.
- Motoriek rt.
- Taalklas in de wijk.
- Leesondersteuning.
- Dyslecten binnen school zelf helpen en ondersteunen, zo snel mogelijk binnen eigen groep functioneren.
- Time out plek met cgz-expertise buiten de school.
- Leescentrum op locatie.
- Time outklas binnen de school.
- Jonge risicokind groep op termijn bereikbaar en met zekerheid terugplaatsing.
- Meer observatieplekken voor als dat nodig is.

Ouders

- Onderzoek wat ouders van een school verwachten; aanpassen schooltijden (bijvoorbeeld 08.30 - 14.00 uur) zodat er ruimte is voor deskundigheidsbevordering, overleg, ontwikkelingstijd. Dat vraagt aanpassing van de omgeving, clubjes et cetera.
- Open communicatie met leerkrachten (staan open voor advies en ideeën), bieden hulp aan (thuis oefenen en op school, bijvoorbeeld bibliotheek, feesten).
- Stap naar hulpverleners voor ouders laagdrempelig.

Randvoorwaarden en middelen

Algemeen beeld: zorg voor voldoende randvoorwaarden en middelen en slim benutten van de aanwezige ruimten.

Opmerkingen uit de samenvattingen:

- Gebruik van voldoende ICT-middelen op alle niveaus.
- Voldoende differentiatiematerialen.
- Goed ingerichte speelplaats.
- Kleine groepen.
- Meer handen.
- Onderzoek sponsormogelijkheden.
- Formatievrijheid (bijvoorbeeld rugzakgeld inzetten).
- Gebouw: kleine groepen, differentiatieruimten, ruimte specialisten.
- Ruimte multifunctioneel gebruiken (schuifwanden et cetera).
- Voldoende kleine ruimtes voor onderwijs op maat, bijvoorbeeld techniek, computers, individueel, subgroepen en diverse disciplines.
- Flexibele werkplekken binnen en buiten de groep en school maakt differentiatie mogelijk. Meer lokalen voor groepen kinderen die bouwdoorbrekend werken.
- Mogelijkheden voor (tijdelijke) time out plekken.
- Dubbel gebruik lokaal opvang en onderwijs.
- Naschoolse activiteiten voor kinderen onder deskundige begeleiding, nso met educatieve en pedagogische functie of ander dagritme in de school organiseren?

- Uitgebreide tso inclusief maaltijden.
- Beperking kosten overhead (scholen, bso en stichtingsniveau).
- Korte lijnen: 1 digitaal dossier inzichtelijk voor alle betrokken instanties.
- Cito-eindtoets gebruiken voor vaststellen meerwaarde onderwijs.

Implementatie

Algemeen beeld: zorg voor een goede implementatie en kies de juiste interventies en strategieën.

Opmerkingen uit de samenvattingen:

- Van behouden en verbeteren naar transformatie.
- Inspireer de leerkracht.
- Veranderen kost tijd.
- Kijken in andermans keuken (schoolbezoek andere landen en Nederlandse scholen die opvang anders geregeld hebben).
- Zorg voor een goed implementatieplan.

Evaluatie

Er zijn veel evaluatieve opmerkingen gemaakt die overeenkomen met de inhoud die hierboven beschreven staat. Hieronder geven wij alleen aanvullende opmerkingen die door meerdere personen gegeven zijn weer.

Wat is het belangrijkste inzicht dat je vandaag hebt opgedaan?

- Dat iedereen het kind centraal zet en er een drive ontstaat om te veranderen en kleine stapjes te zetten.
- Er bindt meer dan verschildt.
- Wij `worstelen' allemaal met dezelfde problematiek.
- Er moet nog veel gebeuren maar veel neuzen in dezelfde richting.
- Bestaande kaders durven loslaten.
- Praten en luisteren doet groeien.

Welke tips heb je voor SWV en de besturen met betrekking tot het traject de droomschool?

- Blijf mensen stimuleren en helpen met realiseren van veranderingen.
- Durf stappen te zetten en scholen te helpen te leren loslaten.
- Zorg ervoor dat kinderen, ouders en leerkrachten betrokken worden.
- Inspireer de man/vrouw voor de groep.
- Bevorder dit soort gesprekken ook in het veld, vooral over de grenzen van scholen heen.
- Zorg voor een duidelijk overzichtelijk plan waarin iedereen zich kan vinden en waaruit blijkt dat er goed is nagedacht.
- Gebruik de expertise van diverse personeelsleden, borg alle kennis en professionaliteit die er is in SBAO.
- Na deze bijeenkomsten het veld informeren.
- Meer regelmaat in het overbrengen van de stand van zaken.
- Terugkoppeling, geeft stimulans om verder te gaan.
- Alleen te verwezenlijken met veel geld en hulp (dit ook eisen).

- Wat er ook komt: houd het realiseerbaar en dus per stap.
- Eerst de randvoorwaarden op orde anders mislukt elke droom.

Hoe is de gehanteerde werkwijze je bevallen?

- Goed

Wat handhaven wij voor de volgende keer?

- Werken in subgroepen en plenaire afhandeling.
- Discussie is leerzaam, je hoort elkaars ideeën.
- Brainstormen, uitwisselen van ervaringen, samenwerking.
- Samenvatting van alles door Loes.
- Snelle en praktische werkwijze.

Wat zie je de volgende keer graag anders?

- Concrete stappen.
- Meer tijd nemen.